УДК 657.62

Т. М. Неклюдова

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БАНКІВ

Присвячено розкриттю сутності методичного підходу до оцінювання рівня ефективності бюджетування в системах інноваційного розвитку банків. Крім того, побудовано модель ідентифікування резервів удосконалення бюджетування в системах інноваційного розвитку банків.

Ключові слова: *бюджетування, оцінювання ефективності, резерви.*

Постановка проблеми. В умовах посилення інформатизації бізнес-процесів, глобалізації комунікаційних систем, поглиблення стандартизації технологій управління, які використовуються в банках, загострюється проблема ідентифікування можливостей забезпечення конкурентних переваг одних банків у порівнянні з іншими. Ця обставина вимагає прояву певної креативності в забезпеченні гнучкості щодо надання традиційних послуг, підвищення їхньої якості і зниження витрат. Бюджетування є одним з об'єктів банківського менеджменту, витрати на впровадження і застосування якого практично завжди є постійними. Ураховуючи це, аналітики банків цей об'єкт не розглядають як потенційне джерело скорочення витрат і фактора, який опосередковано через інші чинники може забезпечити економію на витратах і певні конкурентні переваги. Проблема полягає у відсутності методичного інструментарію з оцінювання рівня ефективності бюджетування в системах інноваційного розвитку банків, а також ідентифікування резервів підвищення цього рівня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Критичний аналіз публікацій, присвячених бюджетуванню в банках [1; 2; 7–9], а також інформаційному забезпеченню керівників організацій під час моніторингу різних об'єктів управління [3–6], показав, що наявні підходи в науковій літературі описані досить фрагментарно, вони не дозволяють побудувати адекватну систему оцінювання ефективності бюджетування в банках. Як наслідок, є необхідність застосувати теорію множин для забезпечення логічності співвідношень між параметрами, які характеризують бюджетування як одну з технологій управління в системах інноваційного розвитку банків.

Цілі статті. Метою статті є розкрити сутність методичного підходу до оцінювання рівня ефективності бюджетування в системах інноваційного розвитку банків, а також ідентифікування резервів підвищення цього рівня.

© *Т. М. Неклюдова, 2013*

Виклад основного матеріалу. Узагальнення позицій науковців, а також інформації, отриманої від суб'єктів бюджетування в комерційних банках, дозволяє стверджувати, що на сьогодні не існує загальновизнаного, науково обґрунтованого методу або переліку показників, які треба використовувати для оцінювання бюджетування в системах інноваційного розвитку комерційних банків. Це є причиною певної необ'єктивності і суб'єктивізму у виробленні і реалізації управлінських рішень щодо вдосконалення бюджетування. Дослідження показали, що оцінювання бюджетування в системах інноваційного розвитку комерційних банків доцільно здійснювати за допомогою комплексу коефіцієнтів, які всесторонньо характеризують процес бюджетування. До них належать такі:

1) коефіцієнт повноти охоплення об'єктів бюджетування в системі інноваційного розвитку комерційного банку:

$$K_1 = O_f / O_z,$$

де O_f – кількість об'єктів, які охоплені бюджетуванням у системі інноваційного розвитку комерційного банку; O_z – загальна кількість об'єктів у системі інноваційного розвитку комерційного банку;

2) коефіцієнт відповідності фактичних значень показників, які характеризують об'єкти бюджетування в системі інноваційного розвитку комерційного банку, запланованим значенням:

$$K_2 = P_f / P_p,$$

де P_f – кількість показників бюджетів у системі інноваційного розвитку комерційного банку, фактичні значення яких відхиляються від запланованих значень; P_p – загальна кількість показників бюджетів у системі інноваційного розвитку комерційного банку;

3) коефіцієнт рівня витрат на бюджетування в системі інноваційного розвитку комерційного банку:

$$K_3 = V_b / V_z,$$

де V_b – річний обсяг витрат на бюджетування в системі інноваційного розвитку комерційного банку; V_z – загальний річний обсяг витрат на інноваційний розвиток комерційного банку;

4) коефіцієнт трудомісткості бюджетування в системі інноваційного розвитку комерційного банку:

$$K_4 = O_k / P_k,$$

де O_k – кількість бюджетних операцій, які виконують суб'єкти системи інноваційного розвитку комерційного банку протягом року; P_k – кіль-

кість суб'єктів, залучених до бюджетування в системи інноваційного розвитку комерційного банку;

5) коефіцієнт автоматизації бюджетних операцій у системі інноваційного розвитку комерційного банку:

$$K_5 = O_a / O_k,$$

де O_a – кількість автоматизованих бюджетних операцій у системі інноваційного розвитку комерційного банку;

6) коефіцієнт продуктивності витрат на бюджетування в системі інноваційного розвитку комерційного банку:

$$K_6 = P_i / V_b,$$

де P_i – прибуток комерційного банку від інноваційної діяльності.

Їхнє використання під час моніторингу ефективності бюджетування дозволить конкретизувати фактори, які впливають на суб'єктів бюджетування, обґрунтувати вибір методів бюджетування, а також своєчасно реалізовувати заходи щодо повноти виконання побудованих бюджетів розвитку інноваційної діяльності у визначені терміни.

З позиції теорії множин сукупність цих показників (S) є булеаном [$P(S)$]. Його можна подати так:

$$P(S) = \left\{ \underset{a=1}{\overset{2}{K_a}} \right\} \cup \left\{ \underset{b=1}{\overset{2}{K_b}} \right\} \cup \left\{ \underset{c=1}{\overset{2}{K_c}} \right\} \cap \left\{ \underset{f=1}{\overset{2}{K_f}} \right\} \cup \left\{ \underset{d=1}{\overset{2}{K_d}} \right\} \cap \left\{ \underset{e=1}{\overset{2}{K_e}} \right\},$$

де $\left\{ \underset{a=1}{\overset{2}{K_a}} \right\}$ – множина показників, які характеризують повноту охоплення об'єктів бюджетування в системі інноваційного розвитку комерційного банку; $\left\{ \underset{b=1}{\overset{2}{K_b}} \right\}$ – множина показників відповідності фактичних значень показників, які характеризують об'єкти бюджетування в системі інноваційного розвитку комерційного банку, запланованим значенням; $\left\{ \underset{c=1}{\overset{2}{K_c}} \right\}$ – множина показників, які характеризують рівень витрат на бюджетування в системі інноваційного розвитку комерційного банку; $\left\{ \underset{f=1}{\overset{2}{K_f}} \right\}$ – множина показників, які характеризують продук-

тивність витрат на бюджетування в системі інноваційного розвитку комерційного банку; $\left\{ K_{d}^{2}{}_{d=1} \right\}$ – множина показників, які характеризують трудомісткості бюджетування в системі інноваційного розвитку комерційного банку; $\left\{ K_{e}^{2}{}_{e=1} \right\}$ – множина показників, які характеризують автоматизацію бюджетних операцій у системі інноваційного розвитку комерційного банку.

У цьому варіанті об'єднання підмножин співвідносяться із булеаном $P(S)$ так:

$$K_a \in P(S) \Leftrightarrow \exists \left\{ K_{a}^{2}{}_{a=1} \right\} \in P(S), K_a \in \left\{ K_{a}^{2}{}_{a=1} \right\}; K_b \in P(S) \Leftrightarrow \exists \left\{ K_{b}^{2}{}_{b=1} \right\} \in P(S), K_b \in \left\{ K_{b}^{2}{}_{a=1} \right\};$$

$$K_c \in P(S) \Leftrightarrow \exists \left\{ K_{c}^{2}{}_{c=1} \right\} \in P(S), K_c \in \left\{ K_{c}^{2}{}_{c=1} \right\}; K_f \in P(S) \Leftrightarrow \exists \left\{ K_{f}^{2}{}_{f=1} \right\} \in P(S), K_f \in \left\{ K_{f}^{2}{}_{f=1} \right\};$$

$$K_d \in P(S) \Leftrightarrow \exists \left\{ K_{d}^{2}{}_{d=1} \right\} \in P(S), Kd \in \left\{ K_{d}^{2}{}_{d=1} \right\}; K_e \in P(S) \Leftrightarrow \exists \left\{ K_{e}^{2}{}_{e=1} \right\} \in P(S), K_e \in \left\{ K_{e}^{2}{}_{e=1} \right\}.$$

Щодо перетинів, які мають місце у структурі $P(S)$, то вони виникають там, де один і той самий показник одночасно є факторним для обчислення двох і більше коефіцієнтів. Перетини можна записати так:

$$\left\{ K_{d}^{2}{}_{d=1} \right\} \cap \left\{ K_{e}^{2}{}_{e=1} \right\} \equiv \left\{ O_k \middle| O_k \in \left\{ K_{d}^{2}{}_{d=1} \right\} \wedge O_k \in \left\{ K_{e}^{2}{}_{e=1} \right\} \right\};$$

$$\left\{ K_{c}^{2}{}_{c=1} \right\} \cap \left\{ K_{f}^{2}{}_{f=1} \right\} \equiv \left\{ V_b \middle| V_b \in \left\{ K_{c}^{2}{}_{c=1} \right\} \wedge V_b \in \left\{ K_{f}^{2}{}_{f=1} \right\} \right\}.$$

Показники, які є точками перетину підмножин у структурі булеану, є факторними ознаками, які найбільш суттєво впливають на об'єкт оцінювання, у порівнянні з іншими факторами. Наведені відношення доцільно враховувати аналітикам під час аналізу можливостей раціоналізації бюджетування в системах інноваційного розвитку банків, а також для аргументації вибору управлінських рішень, пов'язаних з удосконаленням застосовуваних програмних комплексів, мереж, апаратних засобів тощо.

На основі використання вищенаведених залежностей можна побудувати факторну модель ідентифікування резервів удосконалення бюджетування в системах інноваційного розвитку банків (*рис.*).

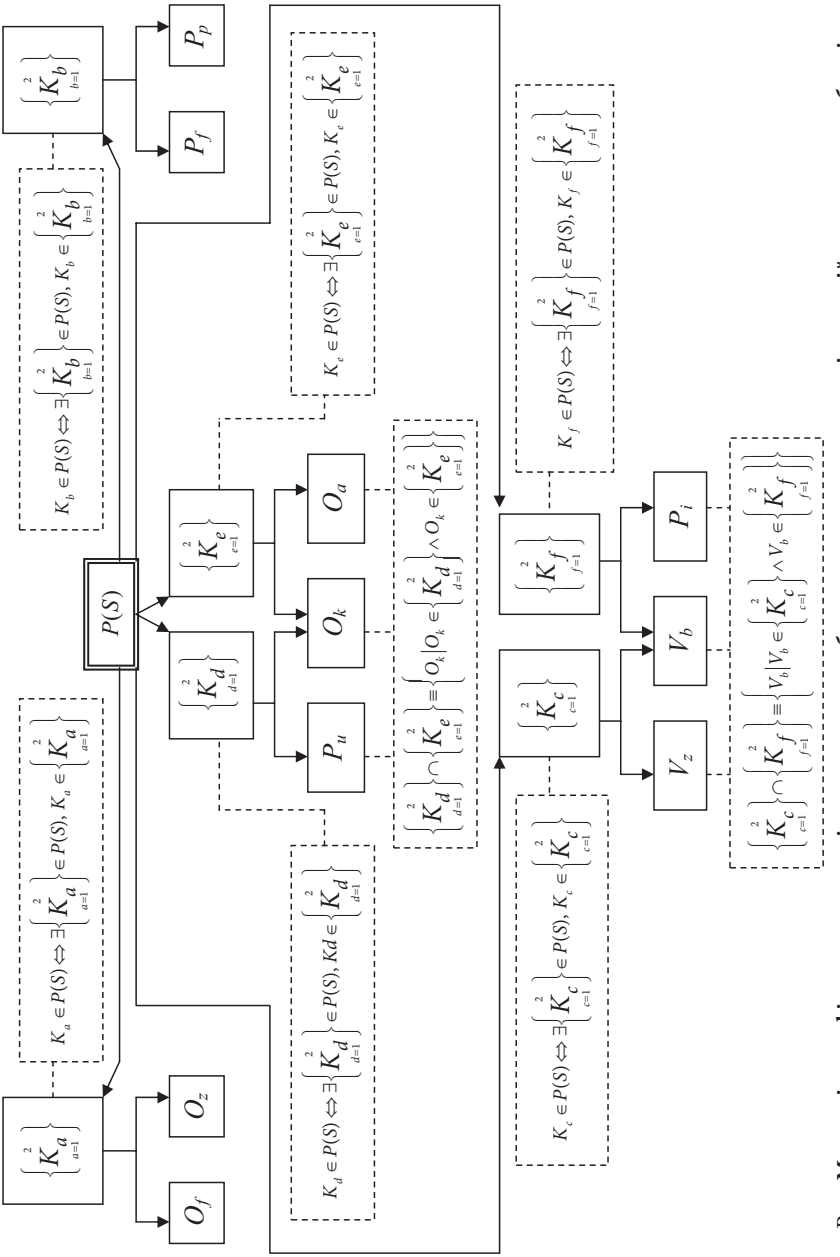

Рис. **Модель ідентифікування резервів удосконалення бюджетування в системах інноваційного розвитку банків**

Примітка. Авторська розробка

Представлена на *рис.* факторна модель демонструє вектори можливого пошуку резервів удосконалення бюджетування в системах інноваційного розвитку банків. Вона має декомпозиційний характер. Ураховуючи те, що всі об'єкти, що пов'язані відповідними векторами, співвідносяться із $P(S)$ як конкретне і загальне, то є підстави для припущення, що використання резервів за всіма виділеними векторами збільшує потужність булеана на обсяг ідентифікованих резервів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Бюджетування в системі інноваційного розвитку банку є одним з об'єктів, моніторинг якого необхідно здійснювати перманентно на засадах застосування системного підходу до ідентифікування залежностей між факторами, що впливають на характеристики бюджетування.

Оскільки моніторинг бюджетування є одним із компонентів банківського менеджменту, то процес його реалізації має бути високоформалізованим, а результати – максимально конкретними. Для виконання цього завдання доцільно використовувати інструментарій теорії множин, зокрема аксіоматичні положення Цермело – Френкеля. Їх застосування сприяє уникненню логічних помилок і дозволяє суттєво підвищити інформативність результатів моніторингу для обґрунтування управлінських рішень щодо раціоналізації бюджетування в системах інноваційного розвитку банків.

Подальші дослідження доцільно проводити в напрямі побудови економіко-математичних моделей залежності між виявленими резервами вдосконалення бюджетування в системах інноваційного розвитку банків і рішеннями щодо їх використання.

Список використаної літератури

1. Алексеєнко М. Д. та ін. Аналіз діяльності комерційного банку : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів за спец. «Банківський менеджмент» / ред. Ф. Ф. Бутинець, А. М. Герасимович. – Житомир : Рута, 2001. – 384 с.
2. Бабич Т. С. Бюджетування в Україні: становлення та перспективи розвитку : автореф. дис. … канд. екон. наук : 08.00.08 / Т. С. Бабич ; Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана». – К., 2008. – 20 с.
3. Базилевич В. Інтелектуальна власність: креативи метафізичного пошуку : монографія / Базилевич В., Ільїн В. – К. : Знання, 2008. – 687 с.
4. Бакаєв О. О. Методи, моделі і інформаційні технології в управлінні економічними системами різних рівнів ієрархії : монографія / О. О. Бакаєв, Л. І. Бажан, Л. І. Кайдан, Т. Г. Кравченко, В. В Кулик ; за ред. О. О. Бакаєва ; НАН України. Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій і систем. – К. : Логос, 2008. – 127 с.
5. Князь С. В. Креативний потенціал підприємства як чинник формування інноваційних технологічних процесів : монографія / О. Є. Кузьмін, С. В. Князь, В. Й. Жежуха, Н. В. Савіцька. – Львів : Вид-во «Тріада плюс», 2012.
6. Сингер А. Е. Управленческие информационные системы // Сингер А. Е. ; под ред. М. Желены // Информационные технологии в бизнессе. Энциклопедия – СПб : Питер, 2002. – С. 231–260.

7. Партин Г. О. Організація та методика бюджетування діяльності банку // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Євроінтеграційний курс України: Фінансовий вимір : (зб. наук. пр.) : у 2-х ч. / НАН України. Інститут регіональних досліджень ; редкол. : відп. ред. акад. НАН України М. І. Долішній. – Львів, 2006. – Вип. 3 (LIX). – Ч. 2. – С. 59–65.
8. Овдій Ю. Л. Облік виконання бюджету в банку / Ю. Л. Овдій // Вісник НБУ. – 2005. – № 8. – С. 36–39.
9. Овдій Ю. Л. Методика складання бюджету банку [Електронний ресурс] / Ю. Л. Овдій // Банківська справа. – Режим доступу : www.aub.com.ua.

Неклюдова Т. М.

Посвящено раскрытию сущности методического подхода к оценке уровня эффективности бюджетирования в системах инновационного развития банков. Кроме того, построена модель идентификации резервов совершенствования бюджетирования в системах инновационного развития банков.

Ключевые слова: *бюджетирование, оценка эффективности, резервы.*

Neklyudova T. M.

The authors elucidate the nature of the methodical approach of evaluation of performance budgeting systems innovation development banks. In addition, the article the model identification reserves improve budgeting systems in innovative development banks.

Key words: *budgeting, evaluating performance reserves.*

Неклюдова Тетяна Миколаївна – економіст Центру наукових досліджень Національного банку України, здобувач Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ).

УДК 336.71

А. В. Буряк

УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ

Обґрунтовано місце і роль управління ефективністю банківського бізнесу в контексті впровадження концепції вартісно-орієнтованого управління, визначено обмеження, пов'язані з використанням традиційних показників вартості для управління ефективністю банківського бізнесу в Україні.

© *А. В. Буряк, 2013*